

1 Rijkswaterstaat in 2010

Rijkswaterstaat kreeg in 2010 de grootste productieopgave sinds zijn oprichting in 1798 te verwerken. 2010 was ook een jaar van verandering. Een verkiezingsjaar met een nieuw kabinet, een nieuw beleid en een nieuw ministerie met nieuwe bewindslieden.

Het jaar in vogelvlucht

Het kabinet Rutte kwam in oktober 2010 met een regeerakkoord, waarin een sterker, veiliger en welvarender Nederland centraal staat. Dat zijn de zaken waaraan deze regering met gerichte efficiëntiemaatregelen en investeringen in ondernemerschap en innovatie wil bouwen. De focus op efficiëntie komt ook voort uit de wens om snel tot een begrotingsevenwicht te komen. Nederland kroop in 2010 langzaam uit een kredietcrisis, die forse bezuinigingsmaatregelen noodzakelijk maakte. Een van die maatregelen was het realiseren van een kleinere, efficiënter werkende overheid. In dat licht zijn het ministerie van Verkeer en Waterstaat en onderdelen van het ministerie van VROM samengevoegd. Rijkswaterstaat werd daarmee onderdeel van het nieuwe ministerie van Infrastructuur en Milieu. In onze rol als uitvoeringsorganisatie voor de rijksinfrastructuur zijn we sinds oktober 2010 nog directer betrokken bij vraagstukken op het gebied van milieu en ruimtelijke inrichting.

Robuust en veilig

Het kabinet Rutte voert bezuinigingen door op een groot aantal gebieden. Veiligheid en een goede verkeersdoorstroming hebben in het regeerakkoord een hoge prioriteit. Vanaf 2011 krijgt het nieuwe kabinetsbeleid grote invloed op het werkpakket van Rijkswaterstaat. Tot eind 2010 richtten we ons echter volledig op het afronden van de productieopdracht van het kabinet Balkenende IV.

Spoedaanpak

Het kabinet Balkenende IV nam bijvoorbeeld de juridische belemmeringen weg voor de start van veel wegprojecten. In 2010 werden in totaal 43 besluiten getekend. Daarmee zetten we belangrijke stappen om tientallen knelpunten in het wegennet snel aan te pakken. Een belangrijke mijlpaal was het tracébesluit voor de aanleg van de A4 tussen Delft en Schiedam. Met de uitvoering van de zogenaamde Spoedaanpakprojecten moeten in mei 2011 dertig schoppen in de grond zijn gezet en minimaal tien Spoedaanpakprojecten zijn

opgeleverd. In 2010 ronden we de eerste zes Spoedaanpakprojecten af.

Benutten

Eind 2010 bleek beprijzen als middel om de mobiliteit te reguleren grotendeels weggevallen door het nieuwe kabinetsbeleid. Toch zal de mobiliteit de komende jaren naar verwachting snel groeien, mede door de aantrekkende economie. Het managen van de mobiliteit tot 2020 zal, naast het aanleggen en verbreden van wegen, vooral ook met 'benutten' moeten gebeuren. Al voordat het instrument beprijzen verviel, maakte Rijkswaterstaat zich – samen met andere wegbeheerders – sterk voor benutten. Met behulp van verkeersmanagement worden de pieken in de verkeersstromen verdeeld over het nationale wegennet. Deze aanpak hebben we in 2010 dan ook doelgericht ingezet als manier om de hinder als gevolg van de Spoedaanpakprojecten te beperken. Weggebruikers worden vooraf goed geïnformeerd over wegwerkzaamheden en alternatieve routes en vervoersmogelijkheden. Gevolg was dat de

Asfalteringswerkzaamheden op de
A1 bij Diemen - Muiden.

fileoverlast die werd veroorzaakt door de wegwerkzaamheden beperkt bleef tot 6,9 procent. Hiermee hebben we voldaan aan de afspraken die daarover met het kabinet Balkenende IV zijn gemaakt. De files als gevolg van de wegwerkzaamheden mochten namelijk niet boven de 10 procent uitkomen.

Samenwerking

Verdere mogelijkheden om de wegen doelmatiger te beheren, liggen in een integrale benadering van de wegennetten in ons land. De samenwerking met collega-wegbeheerders is in 2010 geïntensiveerd. Vooral bij calamiteiten werd dat zichtbaar en merkbaar. Toen ons land tot twee keer toe in de ban was van vorst, sneeuw en zoutschaarste, werkten Rijkswaterstaat, andere wegbeheerders, aannemers en zoutleveranciers samen aan het bereikbaar houden van de belangrijkste wegen en vaarwegen. Mede door deze gecoördineerde inspanningen is Nederland tijdens beide winters bereikbaar gebleven.

Beheer en onderhoud

In 2010 had Rijkswaterstaat te maken met een spanning tussen beschikbaar en benodigd budget om de infrastructuur van de drie netwerken het gewenste onderhoudsniveau te geven. Daarom hebben we in 2010 nauwkeurig in kaart gebracht waar de onderhoudstoestand de grootste risico's opleverde. Het onderhoud van die plekken kreeg de hoogste prioriteit. In 2010 heeft Rijkswaterstaat zich er sterk voor gemaakt om meer geld beschikbaar te krijgen voor beheer en onderhoud. Daarnaast is stevig ingezet op de invoering van assetmanagement. Met assetmanagement kan Rijkswaterstaat snel een goed inzicht krijgen in de toestand van zijn infrastructuur, zowel kwantitatief, kwalitatief als financieel. Op basis daarvan kan onderhoud tijdig worden ingepland. Ook werken we aan de invoering van Life Cycle Costing, een nuttig instrument dat gebruikt kan worden bij besluiten over de aanleg van nieuwe infrastructuur. Aan de hand van Life Cycle Costing kan alvast rekening worden

gehouden met de kosten voor het toekomstige onderhoud en de vervanging van infrastructuur (zie hiervoor het kader 'Agentschapsvorming Rijkswaterstaat' op pagina 17).

Waterprojecten

Water en veiligheid stonden ook in 2010 hoog op de politieke agenda. In het Deltaprogramma worden, onder regie van de deltacommissaris, maatregelen benoemd om ons land nu en in de toekomst te beschermen tegen hoog water en om de zoetwatervoorziening op orde te houden. Begin 2010 werd het wetsontwerp Deltawet en Zoetwatervoorziening aan de Tweede Kamer gepresenteerd. De Deltawet regelt dat er een deltacommissaris is, dat er elk jaar een Deltaprogramma wordt opgesteld en dat er over de voortgang wordt gerapporteerd. Ook vormt het de wettelijke basis voor het nog in te stellen Deltafonds. Rijkswaterstaat en collega-waterbeheerders spelen een grote rol bij de realisatie van de doelstellingen uit het Deltaprogramma. In 2010 werkte Rijkswaterstaat aan waterveiligheid op de korte termijn, met de lopende uitvoeringsprojecten uit het Hoogwaterbeschermingsprogramma, Zwakke Schakels Kust, Ruimte voor de Rivier en Maaswerken. Daarnaast leverde Rijkswaterstaat via de inbreng van kennis, expertise en ervaring als beheerder van het hoofdwatersysteem een bijdrage aan toekomstig beleid. Behalve aan de bescherming tegen het water werkten we ook aan de waterkwaliteit, aan de hand van de richtlijnen in de Europese Kaderrichtlijn Water. Verder was het groot onderhoud aan de vaarwegen in 2010 volop in ontwikkeling. De staatssecretaris heeft Rijkswaterstaat in 2009 de opdracht gegeven 22 belangrijke waterprojecten op tijd, binnen budget, publieksgericht en in goede samenwerking met de markt uit te voeren. Met het programma 'Waterslagkracht' werkten we dan ook aan een zichtbare uitvoering van deze waterprojecten.

Nieuwe marktbenadering

Rijkswaterstaat werkte ook in 2010 nauw samen met de markt. Om projecten beter en sneller op te kunnen leveren,

is bij de Spoedaanpak een nieuwe marktbenadering doorgevoerd. Aannemerscombinaties en ontwerp bureaus werden al tijdens het besluitvormingsproces van een project benaderd. Aanbestedingen konden hierdoor eerder worden afgerond en de projectuitvoering kon direct na de besluitvorming starten. Door het gebruik van nieuwe contractvormen kreeg de markt ook een prikkel om projecten anders op te zetten en uit te voeren: vernieuwend, praktisch, publieksvriendelijk of duurzaam. De laagste prijs is niet doorslaggevend. De opdrachtnemer die de economisch meest voordelige offerte indient, krijgt de opdracht.

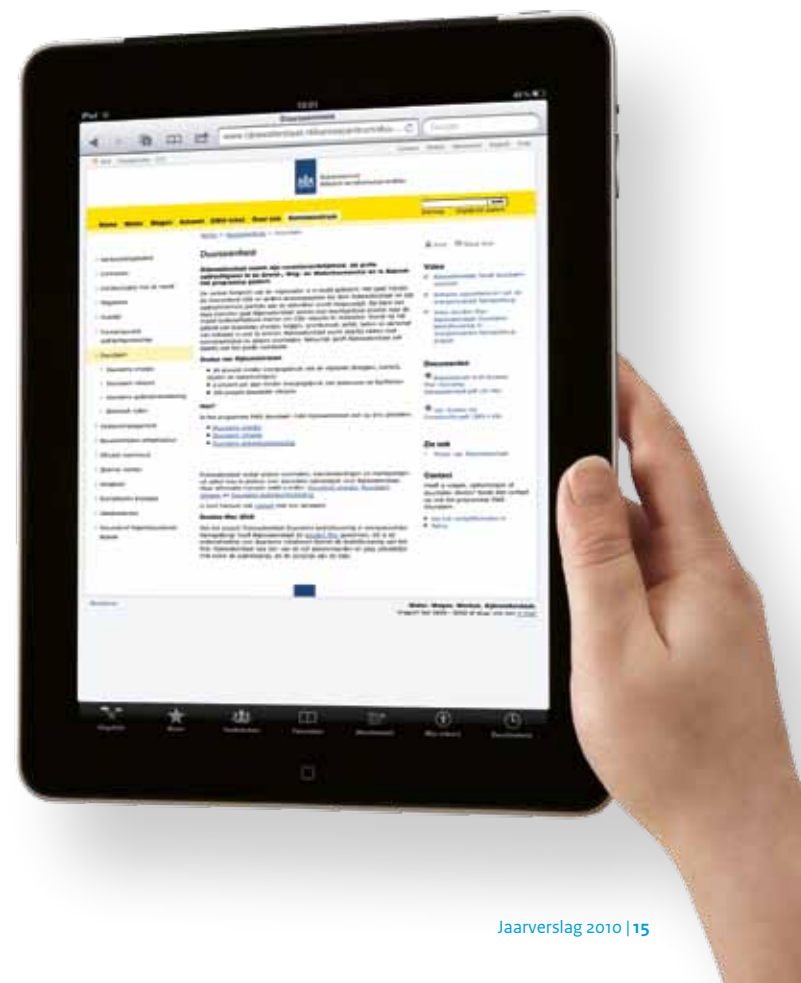
Marktdag

Rijkswaterstaat wil een toonaangevend opdrachtgever zijn, waarmee marktpartijen graag en goed samenwerken. Om vast te stellen hoe de markt denkt over Rijkswaterstaat als opdrachtgever organiseren we ieder jaar een Marktdag. In 2010 vond deze Marktdag plaats in november. Opdrachtnemers konden in een enquête aangeven hoe Rijkswaterstaat in hun ogen scoorde op de punten deskundigheid, contract en vraagspecificatie, uniformiteit, kosten en vernieuwing. Dat leverde voor 2010 een marktcijfer 6,8 op. De markt ziet dat Rijkswaterstaat zich meer en sneller dan andere publieke opdrachtgevers ontwikkelt tot een toonaangevende opdrachtgever. Toch zijn we er in de ogen van de marktpartijen nog niet. We moeten nog uniformer werken en de markt nog beter van informatie voorzien. Hier wil Rijkswaterstaat de komende jaren dan ook stevig op inzetten.

DBFM

Rijkswaterstaat werkte, ook in 2010, steeds vaker samen met marktpartijen in publiek-private samenwerkingsverbanden (PPS). Het kabinet Rutte wil deze vorm van samenwerking nog meer gaan toepassen. Een veelgebruikte vorm van PPS is Design, Build, Finance en Maintain (DBFM). Bij het gebruik van deze contractvorm neemt een private partij zowel het ontwerp en de bouw als de financiering voor zijn rekening. Na de gunning blijft de opdrachtnemende

partij twintig tot dertig jaar lang verantwoordelijk voor het onderhoud. In al zijn nieuwe contracten controleert Rijkswaterstaat de veiligheid en de beschikbaarheid van de te bouwen infrastructuur volgens vooraf vastgestelde normen. Dit wordt systeemgerichte contractbeheersing genoemd. Deze aanpak scheelt de partijen veel plannings-, controles en administratieve rompslomp. De aannemer kan zich volledig concentreren op zijn werk én op de belangen van de gebruikers van de infrastructuur waaraan op dat moment wordt gewerkt.

Duurzaamheid

Rijkswaterstaat heeft de ambitie om duurzaam te werken. Deze ambitie kreeg in 2010 nadrukkelijk vorm. Het streven is om in 2020 een energiereductie te realiseren van 20 procent ten opzichte van 2006. Rijkswaterstaat wil bijvoorbeeld het energieverbruik in projecten, gebouwen en werkplekken terugdringen, vaker duurzame materialen toepassen en duurzamere productiemethoden inzetten. In 2010 hebben we op duurzaamheidsgebied belangrijke stappen gezet. Zo is de CO₂-*footprint* van Rijkswaterstaat en zijn opdrachtnemers in kaart gebracht. Hiermee is duidelijk geworden op welke gebieden we het meest effectief duurzaamheidswinst kunnen behalen. Hieruit zijn de volgende speerpunten voortgekomen: grondverzet, baggerwerken, verhardingen en openbare verlichting. Voor het terugdringen van het energiegebruik heeft Rijkswaterstaat in 2010 een aantal concrete maatregelen genomen. Zo is led-verlichting aangebracht in de Vlaketunnel en op een deel van de A44. Ook zijn boeien en lichtopstanden uitgerust met energiezuinige verlichting. Voor 71 grote objecten (sluizen en tunnels) voerde Rijkswaterstaat een energiescan uit. Op basis hiervan kunnen maatregelen voor energiebesparing worden genomen. Daarnaast is er een eerste gebruiksruimtekaart opgeleverd, waarmee mogelijkheden voor duurzame energiewinning in het areaal van Rijkswaterstaat in kaart zijn gebracht. De nieuwe richtlijn Realisatie Oplaadpunten verkort de doorlooptijd voor de behandeling van vergunningsaanvragen voor oplaadpunten voor elektrische auto's op verzorgingsplaatsen aanzienlijk. Rijkswaterstaat zette zich in 2010 ook in voor duurzame gebiedsontwikkeling. Zo wordt de nieuwe, verbrede A2 in Maastricht zorgvuldig geïntegreerd in de stadsomgeving. Ook hebben we in 2010 de eerste elektrische auto's aangeschaft. In 2015 moet een kwart van het wagenpark van Rijkswaterstaat bestaan uit elektrische auto's. Rijkswaterstaat kreeg in 2010 De Gouden Mier – een onderscheiding voor duurzame initiatieven binnen de rijksoverheid – voor het project Ramspolbrug. In het

kader van dit project deden we een uitvraag richting de markt voor het ontwerp van een energieneutrale brug. Het winnende ontwerp is een brug die bijna alle energie die gebruikt wordt zelf opwekt met zonnecellen. De bouw van de Ramspolbrug is in 2010 van start gegaan.

Duurzaam inkopen

In lijn met de rijksoverheidscriteria kocht Rijkswaterstaat in 2010 93 procent van de inkopen en aanbestedingen duurzaam in. Bij 8 van de 11 productgroepen haalde Rijkswaterstaat de nagestreefde doelstelling van 100 procent duurzaam inkopen. Daarnaast werkten we – samen met andere opdrachtgevers in de grond-, weg- en waterbouwsector – aan een nieuwe aanpak voor duurzaam inkopen. Deze ambitieuze aanpak biedt ruimte voor innovatie en sluit aan bij de praktijk van innovatief aanbesteden. De aanbesteding van de A12 Lunetten - Veenendaal is een succesvol voorbeeld van hoe duurzaamheid meeweegt bij gunning en waarbij de levenscyclusbenadering centraal staat.

In 2010 heeft Rijkswaterstaat ook besloten om bij aanbestedingen twee duurzaamheidsinstrumenten in te zetten. Met Dubocalc kunnen inschrijvingen van aannemers worden doorgerekend op hun duurzaamheidsgehalte. Dubocalc werd in 2010 beschikbaar gesteld aan ongeveer 90 marktpartijen, 10 hogescholen en 25 overige overheden. Doel was het testen van de werking van het instrument. De CO₂-prestatieladder stimuleert bedrijven daarnaast tot een duurzamere bedrijfsvoering en uitvoering van projecten. In 2010 heeft Rijkswaterstaat samen met ProRail gewerkt aan een nieuwe versie van deze CO₂-prestatieladder. De nieuwe CO₂-prestatieladder is geschikt voor toepassing in onze eigen aanbestedingspraktijk. In 2011 doen we ervaring op met de inzet van zowel Dubocalc als de CO₂-prestatieladder bij aanbestedingen.

Rijkswaterstaat in verandering

Het jaar 2010 stond voor Rijkswaterstaat ook in het teken van een bezinning op de toekomst. Zo heeft het kabinet Rutte de ambitie om snel tot een kleinere, efficiëntere overheid te komen. De nieuwe regering stelt andere prioriteiten en legt de overheid een forse taakstelling op. Dit betekent dat Rijkswaterstaat zijn werk met minder mensen efficiënter zal moeten doen. Daarnaast heeft een onafhankelijke externe taskforce geëvalueerd hoe Rijkswaterstaat zich sinds 2006 als agentschap heeft ontwikkeld. De evaluatie gaf aan dat we *in control* zijn. Daarnaast leverde de evaluatie een aantal waardevolle aanbevelingen voor verbetering op (zie hiervoor ook het kader 'Agentschapsvorming Rijkswaterstaat'). Deze aanbevelingen sloten overigens aan bij initiatieven die de top van Rijkswaterstaat in 2010 zelf al in gang heeft gezet om de organisatie slagvaardiger, flexibeler en efficiënter te laten werken.

Ondernemingsplan 2015

Rijkswaterstaat zette in 2010 de eerste stappen richting een nieuw Ondernemingsplan. In de periode tot 2015 willen we slagvaardiger worden en meer rendement halen uit onze regionale positie en uit samenwerkingsmogelijkheden met andere beheerders en marktpartijen. Bovendien willen we de productie, kennis en advieskracht van het uitvoerende werk zoveel mogelijk bundelen. Hiermee krijgen marktpartijen, partners en de omgeving een uniform aanspreekpunt binnen Rijkswaterstaat. Ook het verkeer over de weg en over het water zal uniformer worden aangestuurd: meer landelijk gecoördineerd en langs kortere beslissingslijnen. Rijkswaterstaat wil bovendien efficiënter werken. Daarvoor zal de zogenaamde KR8-methode – die is gebaseerd op de *lean*-methode – worden toegepast. Deze methode biedt elke medewerker de ruimte om slagvaardiger en efficiënter te werken. De efficiëntie die hieruit voortvloeit, moet bijdragen aan de efficiëntiedoelstellingen van het kabinet Rutte en aan kwaliteitsverbetering van de werkprocessen.

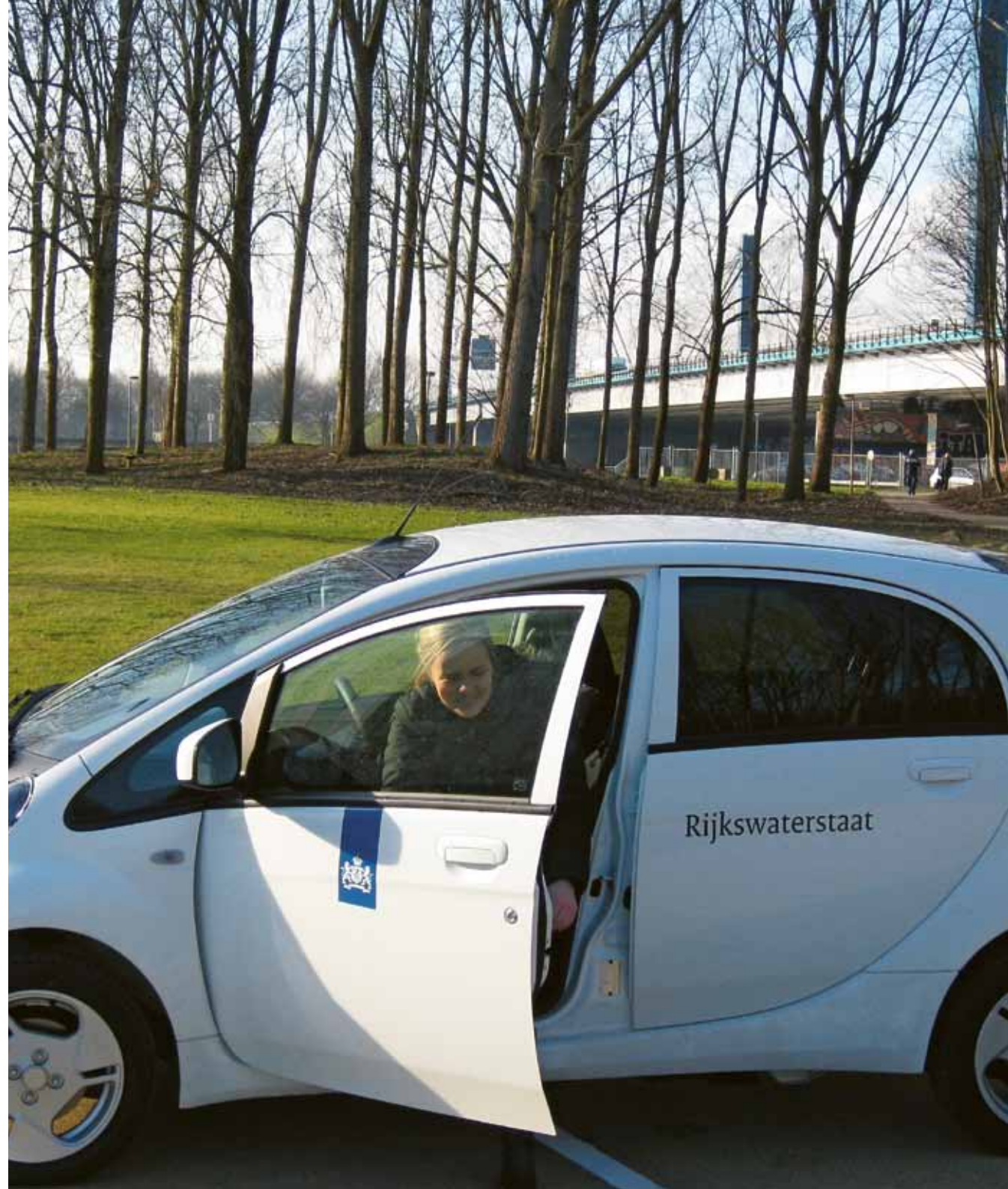
In 2015 moet een kwart van het wagenpark van Rijkswaterstaat bestaan uit elektrische auto's.

Agentschapsvorming Rijkswaterstaat

De vernieuwing van Rijkswaterstaat die in 2006 werd ingezet, heeft forse, zichtbare resultaten opgeleverd. Dit kwam naar voren uit het in 2010 uitgevoerde onderzoek van de onafhankelijke externe taskforce Evaluatie Agentschapsvorming, naar de manier waarop Rijkswaterstaat zich als agentschap heeft ontwikkeld. De evaluatie laat zien dat Rijkswaterstaat een organisatie is die in control is. Een centraal gestuurde, goed samenwerkende eenheid, die meer productie levert met minder mensen, publieksgericht werkt en een steeds toonaangevender opdrachtgever wordt naar de markt. Het evaluatierapport bevatte ook een aantal aanbevelingen. De belangrijkste daarvan zijn:

- Het doorvoeren van een integrale afweging tussen aanleg en beheer en onderhoud met asset-management en Life Cycle Costing.
  - De financiering van het agentschap Rijkswaterstaat voor de aanlegprojecten moet transparanter worden en beter uit te leggen zijn.
  - De samenwerking tussen Rijkswaterstaat en andere overheden moet worden versterkt, zodat zij meer kunnen profiteren van onze kennis en expertise.
  - Rijkswaterstaat moet stevigere banden aangaan met de bestuurlijke netwerken in de regio.
- Al deze aanbevelingen worden meegenomen in het Ondernemingsplan Rijkswaterstaat 2015.

 Meer weten? Lees verder op <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2010/06/08/bijlage.html>

Kustverdediging

De Nederlandse kust is 340 kilometer lang en beschermt ons land tegen de zee. Daarom is goed onderhoud belangrijk. Rijkswaterstaat doet dit door middel van het opspuiten van zand, ook wel zandsuppletie genoemd. In 2010 hebben we in totaal ongeveer 11,3 miljoen kubieke meter zand opgespoten. Naast de reguliere suppleties (ongeveer 8,2 miljoen kubieke meter zand), spotten we op verzoek van enkele waterschappen nog eens 3,1 miljoen kubieke meter zand op om de zogenaamde zwakke schakels in de kustlijn te versterken.

11,3 miljoen m³
zand voor
droge voeten